

KAZAK TÜRKLERİNDE GELİN DAMAT EVİNE GELDİKTEN SONRA GÖRÜLEN ÂDETLER

ყაზახებში პატარძლის სახლში მიყვანის შემდგომი წეს-ჩვეულებები

CUSTOMS IN KAZAKH TURKS AFTER THE BRIDE ARRIVES AT THE GROOM'S HOUSE

Gulzana Nauanova Nurmanovna,

PhD Doctor, Kazakhstan,
gulzana.nauanova@gmail.com
ORCID 0000-0002-2923-9643

Dinara Ashimova Majitovna,

PhD Doctor, Kazakhstan,
dinara.mazhitovna88@mail.ru
ORCID 0000-0003-4083-1506

ÖZ. Bir milletin varlığı, kültürel zenginliklerine olan bağlılığına ve bu zenginliklerin ne kadar yaşatıldığına dayalıdır. Gelenek, görenek, töre, örf ve âdetleri, inanç ve uygulamaları, yaşam biçimleri, giyim-kuşamları, mutfağı vb. ile bir kültürel hazine durumunda olan Kazak Türkleri, bu zenginliklerini nesilden nesile devam ettirerek varlığını sürdürmektedirler.

Kazak Türkleri soy ve atalarını bilmeye büyük önem verir ve bu konuda çok titiz davranırlar. Şecerelerini, bireylere küçük yaşlardan itibaren öğretmek ailenin görevlerinden birisidir. Özellikle “yedi atasını bilmeyen öksüzlüğün işareti” sayılmış, evlilik ilişkilerinde de yedi göbekten akrabalık bağı bulunan kişilerin evlenmeleri münasip görülmemiştir. Ayrıca yedi göbekten akrabalık bağı bulunan kişiler birbirlerine çok sadık olurlar. Kazak Türklerinde aile ilişkileri çok kuvvetlidir. Küçük yaşlardan itibaren kazandırılan ahlak ve aile bağı ömür boyu kişiler arasında ki insan ilişkilerini güçlendirir.

Anahrat kelimeler: Kazak Türk, gelenek, betaşar, gelin, damat

აბსტრაქტი. ერის თვითმყოფადობა სხვა მრავალ საკითხთან ერთად, დამოკიდებულია საკუთარი კულტურისადმი ერთგულებაზე, ასევე კულტურული სიმდიდრის შენარჩუნების ხანგრძლივობაზე. ყაზახები იცავენ საკუთარ კულტურას, ტრადიციებს, წეს-ჩვეულებებს, რწმენას, სამზარეულოს და სამოსელის ფორმას, გადასცემენ თაობებს და აგრძელებენ საკუთარ არსებობას.

ყაზახები არ ივიწყებენ საკუთარ წინაპრებს, დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ მათი სახელების ცოდნას და ამ მხრივაც გამოირჩევიან. ყაზახები, მომავალ თაობებს საკუთარ გენეალოგიას ადრეული ასაკიდან აცნობენ, რაც ოჯახის ერთ-ერთ მთავარ მოვალეობად ითვლება. მისი უცოდინრიბა განიხილება, როგორც „ობოლთა თვისება, რომელიც არ იცნობს თავის შვიდ წინაპარს“. ასევე, ყაზახებში მიზანშეწონილად არ ითვლება შვიდი თაობის ნათესავთა შორის ქორწინება. ამას გარდა, შვიდი თაობის ნათესავები ერთმანეთთან ძალიან ახლო დამოკიდებულებაში არიან. ყაზახური ოჯახი მტკიცეა. ყაზახები ადრეული ასაკიდან სწავლობენ ოჯახური სიწმინდის წესებს და უკვე შემდეგ, ოჯახური კავშირი აძლიერებს ზოგადად ადამიანებს შორის ურთიერთობებს მთელი ცხოვრების მანძილზე.

საკვანძო სიტყვები: ყაზახი, ტრადიცია, ბეტაშარი, პატარძალი, საქმრო.

Abstract. The identity of a nation, among many other things, depends on its commitment to its own culture, as well as the longevity of the preservation of cultural wealth. Kazakhs preserve their own culture, traditions, customs, beliefs, cuisine and clothing, pass it on for generations and continue to exist.

Kazakhs do not forget their ancestors, attach great importance to the knowledge of their names, and in this respect also stand out. Kazakhs pass on their genealogy to future generations from an early age, which is considered to be one of the main responsibilities of the family. His ignorance is seen as "the quality of an orphan who does not know his seven ancestors." Also, in Kazakhstan, marriage between relatives of seven generations is not considered expedient. In addition, the seven generations of relatives are very close to each other. The Kazakh family is strong. Kazakhs learn the rules of family purity from an early age, and already after that, family bond strengthens relationships between people in general throughout life.

Keywords: Kazakh, tradition, Betashari, bride, groom.

Giriş. Kazak etnopedagojisinin en büyük seyasetlerinden biri de Kazak Türk halkının gelenekleridir. Halkın iyi alışkanlıkları davranışları saygı tutulup kuşaktan kuşağa geleneğe, gelenek ise gelenek ve göreneklere örf adetlere oluşmuştur. Halk gelenekleri, ritüeller ve törenler, semboller, ayinler ve yasaklar çeşitli inançlar aracılığıyla yaşamda kullanılmaktadır.

Ulusal bilince gömülü gelenekler, ulusun bilinç düzeyini yansıtır. Ulusal bilincin itici gücü: ulusal onur, ulusal haysiyettir. Bu nedenle her örf, adet, geleneğin bilinci etkileyen büyük bir eğitim değeri vardır.

Yaşamış olan her toplum belli başlı kalıplaşmış davranışlar bırakmışlardır. Toplumların yaşayış tarzları, atalarından gördükleri bu davranışların çıkış kaynağıdır. Her milletin farklı farklı kültürleri olduğu gibi Kazak kültüründe de evlenme çeşitleri farklılık göstermektedir. Kazak Türklerinde ki başlıca evlenme çeşitleri ve özellikleri çok olmakla beraber halkın özellikle de adetlerini uygulama konusunda dikkat ettiği bilinmektedir.

Gelinle damat beraber arabaya bindikten sonra damat evine doğru yola çıkarlar. Bu arada damadın anne-baba ve akrabaları damat evine daha önce gidip gelin ve damadı karşılamak için hazırda beklerler. Toplanan damadın akrabaları gelin ve damadı arabadan inerken karşılarlar. Gelin arabadan iner inmez başına yazma şeklinde beyaz bir tül takarlar. Gelin eve girinceye kadar etraftaki kişilere tatlı dağıtılır.

Konuyla ilgili gelenekler şunlardır; Gelin evden içeri girerken sağ adımıyla adım atarak içeri girmelidir. Daha sonra eşiğe yağ sürülür bu yağ sürme işlemi gelinle damadın birbirlerine sıkı sıkıya bağlı olmalarına, birbirlerini incitmeden yumuşak huylu olmalarına, hiç ayrılmadan mutlu mesut yaşamalarına ve eve bereket getirmesi gibi inanç olarak gösterilmektedir. Ayrıca Kazak Türklerinde kapı eşiği kutsal olarak görülür. Eşikten geçen gelinin önünde tütsü şeklinde ot yakılır. Bunun üzerine yağ dökülür ve çıkan dumana gelin ellerini götürerek üç defa yüzüne sürer. Gelinin yanında iki tane yengesi bulunmaktadır. Yengesi yoksa bu evden büyüklerden ya da akrabalarından gönüllü kişilerde olabilir. Gelinin yanında bulunurlar. Yengelere damat tarafı altın verir. Süslenmiş olan odaya gelin götürülür. Bu odada özellikle perdelerle baykuş tüyü takılmıştır. Gelinin görmeye gelenler para takarlar. Hep beraber oturur sohbet ederler. Gelinin duvağı açılmaz. "Betaşar" düğün günü gerçekleşir.

Betaşar. Betaşar saflığın, adaletin, güzelliğin, asaletin simgesi olarak görülmektedir. Geçmişten günümüze kadar gelen güzel bir Kazak Türklerinin geleneğidir. Gelin önceden hazırlanmış olan kapalı, perdelerle örtülmüş ve süslenmiş sadece kadın ve çocukların olduğu başka bir odaya alınır ve yüzü kimseye gösterilmez. Eğer damat gelirse yanında erkek

arkadaşlarıda olabilir. Düğün günü betaşar gerçekleşir. Dombıra eşliğinde bir sanatçı şarkı söyler. Bu arada gelinin iki yanında yengeleri bulunmaktadır damadın küçük erkek kardeşi ya da küçük kuzeni elinde oklava şeklinde bir sopayla duvağı açılması için tutmaktadır oklavada para bulunmaktadır o para damadın kuzenine verilir. Evin en büyüğü gelip duvağı açıp geline oklavayı verir bunun anlamı da artık bu evin hanımı sensin demektir. Dombıra çalarak söyleyen sanatçı damadın tüm atalarından başlayarak herkesi gelin tarafından selamlar. Selamlanan kişi ortaya çıkarak para verir (K.K.1).

Yeni gelinin erkek tarafının büyüklerinin akrabalarının önünde selam verip eğilmesi-gelen evinin yeni şartlarını kabul etmesinin işaretidir, kabul aldım denmesidir (B.S. 2012 s.29).

İkinci ana mağnasının biriside halkının yeni gelini gelecekte anne olması, saygılı gelin, topluma örnek olacak ideal yenge olmasıdır. Kadın evinin, ailesinin, akraba ortamının huzurudur.

Betaşar herhangi bir kişi tarafından söylenemez. Eskide betaşarı özel, tören olacak evin saygılı, yolu olan kişi açardı. Sonra da el arasında sanatla, aşıklığıyla tanılan gelenek göreneklere bilen erkek tarafından yapılmıştır.

Özellikle davet edilen kişi (sanatçı, ozan) şu sözlerle gelini davet eder ve devam eder;

Халық беташарлары	Halyq betasharlary
Уа, халайық, бет аштым,	Ýa, halayıq, bet ashtym,
Беташар алып қолыма.	Betashar alyp qolyma.
Бақыт қонсын, келінжан,	Baqyt qonsyn, kelinjan,
Бас қоса келген жолыңа.	Bas qosa kelgen jolyña.
Жақсы атансаң ауылға,	Jaqsy atansañ aýylğa,
Желің шығар оңына.	Jeliñ shyğar oñyna.
Жаман болсаң, келінжан,	Jaman bolsañ, kelinjan,
Абысын түсер соңыңа.	Abysyn túser soñyña.
Сабырлы бол, ашусыз,	Sabyrly bol, ashýsyz,
Ақыл бітпес жолыға.	Aqyl bitpes jolyға.
Асың болса елге бер,	Asyñ bolsa elge ber,
Қызғанып жұрттан қорыма	Qyzğanyyp jurttan qoryma

(Daurenbekov, 1991:19).

Bu sözlerle geline nasihat vermek amaçlanmıştır. Gelin evlendiği kişinin ailesine ve akrabalarına iyi davraması gerektiği, kıskançlık yapmaması gerektiği anlatılmıştır. Sabırlı olması gerektiği, ailelerine katılacak diğer bireylere zamanı geldiğinde yardımcı olması gerektiği anlatılmaktadır.

Ал, келінжан, келінжан,	Al, kelinjan, kelinjan,
Сіз де бері келіңіз,	Siz de beri keliñiz,
Ел-жұртыңды көріңіз!	El-jurtyñdy kóriñiz!
Құтты болсын сізге де,	Qutty bolsyn sizge de,
Бас қоса келген жеріңіз!	Bas qosa kelgen jeriñiz!
Нұр жүзінді аш-тағы,	Nur júziñdi ash-taғы,
Бір адым алға бас-тағы,	Bir adym alға bas-taғы,
Осы отырған қауымға	Osy otyrған qaýymға
Иліп сәлем беріңіз!	Ilip sálem beriñiz!

(Daurenbekov, 1991:20).

Bu sözlerle geline anlatılmak istenen, düğüne davet edilen kişileri selamlaması ve nurlu yüzünü göstermesi istenmektedir.

Ертелі, кеш жатады	Erteli, kesh jatady
Төрінен қонақ арылмай.	Tórinen qonaq arylmai.
Сол қонақты атқарған,	Sol qonaqty atqarған,

Ренжіп әркез тарылмай.	Renjip árkez tarylmaı.
«Қолыма келін келсе»,-деп,	«Qolyma kelin kelse»,-dep,
«Соны бір көріп өлсем»,-деп,	«Sony bir kórip ólsem»,-dep,
Көп тартты сенің зарыңды-ай!	Kóp tartty seniń zaryńdy-ay!
Ана тұрған енеңіз,	Ana turǵan eneńiz,
Сол енеңізге бір сәлем!	Sol eneńizge bir sálem!

(Daurenbekov, 1991:22).

Bu sözlerle de kayın validesi selamlaması istenmektedir. Kayın validesinin gelini için düşünceleri anlatılmaktadır.

Düğünde Gelinin Giydiği Kıyafetler

Düğünde damat ve gelin kendilerine dikilen damatlığı ve gelinliği giyerler. Gelin kıyafetinin masraflarını da damat tarafı karşılar. Ayrıca düğünde damat geline bir tay hediye eder. Bu tay genç olması önemlidir. Gelinin asil ve güzel olduğunu göstermek için böyle bir hediye verilir.

Düğünde İkrâm Edilen Yiyecekler

Aile kurmak her kültürde büyük öneme sahiptir. Uygarlıkların temelinden bugüne kadar aile kurmak kutsal sayılmış ve çeşitli birçok düğün kültürü oluşmuştur. Kazak Türklerinde de düğüne oldukça büyük önem verilmektedir. Düğün öncesinde çeşitli etkinlikler hediye alış verişleri olduktan sonra sıra düğüne gelmiştir. Düğün günü her ne kadar masraflı olsada zengin fakir herkesin düğünü bolluk ve bereketlik içerisinde geçmektedir. Her yerden gelen insanlar ve akrabalar ellerinden geldiği kadar yardım ederek düğünün hem eğlenceli hemde bereketli geçmesi için herşeyi yaparlar.

Dini Nikah

Nikah (nikah, neke kiyu), çeşitli bölümlerden oluşan ve müslümanlar arasında uygulanması gereken bir evlilik törenidir. Arapça'da "nikah" kelimesi "karşılıklı anlaşma", "bağlantı" anlamına gelir. Şeriata göre aklı başında yetişkin bir erkek ve kadın gönüllü olarak aile hayatına başlamayı kabul ederse evlilik gerçekleşir ve bu evliliğin duyurumu da dini nikah ile olur. Evlilik eylemi herhangi bir dilde yapılabilir ancak kadın ve erkek sözlü kelimelerin anlamını bilmelidir. Nikah töreni için gerekli şartların ihlali durumunda, evlilik yasası geçersiz sayılır. Bu yüzden İslam dinine göre olması gerekli olan dinin nikah erkek ve kadının arasında güçlü bir bağ oluşturur. Kadın ve erkek aralarındaki dinin nikahla oluşan bu güçlü bağı zedelememek için dikkat ederler. Dinin nikahın bozulmasına sebep olacak yasaklardan kaçınırlar. XVIII. Yüzyılın 2.yarısında ortaya çıkmıştır, 875 gümüş ayarlıdır (kaliteli olanı), 916 ayarlı (püskülleri için), 925 gümüş ayarlı ise (püskülün altında yerleştirilen taşlar için) (K.K.2). Şekillendirme, yuvarlama, kalıplama, baskılı, altın dokulu ve germe üslubuyla yapılmaktadır. S şeklindeki bir kancadan, şık şekilli bir ana bölüm ve iki kolyeden oluşmaktadır. Kanca altta S şekilli silindirik içi boş bir taştır. Ana parçadan geçen metal çubuğuna bir oyuk eklenir, ana bölümün üstteki kısmına tel sarılır. Ana kısmının içi boş, kabartmalı iki dilimden yapılmıştır ve üzerine de altın kaplanmıştır. Desen türü – “Koçboynuzu” olarak adlandırılmaktadır. Ana kısmında küçük bir oyuk vardır ve bu oyuk parçası küpenin siluet desenin tekrarıdır. Ana bölümün altına kızıl bir taş iliştirilir. Çubuğun dibinde koyu kırmızı renkli silindirik bir taş vardır. Bundan sonra, çubuk iki taş kolyenin kanca edildiği sekizgen bir sallanan bir zincire dönüşür. Düğün töreni genellikle vaazla başlar. Şahidlerinin önünde damat ve gelin geçmiş zamanında ijab (gelinin babası ya da müteveli heyeti, kızını, damadına eşi olarak verdiği dair bir açıklama) yapar. Damat da “kabul” ettiğini (damat tarafından, kızını karı olarak aldığını, kabul ettiği) söylemesi ile nikah kıyılır (K.K.3).

Hanefi mezhebine göre iki erkek tanık veya bir erkek ve iki kadın şahitlerin bulunması tören için ön şarttır. Nikah töreni yapılırken gelin imamın sağ tarafına oturmalıdır. Damat ise sol tarafa oturur. Bu tören, gelecekteki eşlerin birbirlerine karşı yükümlülüklerini tanımlayan bir evlilik sözleşmesinin hazırlanmasını içerir. Başında yer alan duayı okuduktan sonra yeni evliler okunmuş suyu içerler. Tören sonunda da imam kocasından bir ödül alır. Nikah prosedürünün kendisi ücretsizdir. Maddi şükran çiftin kişisel bir meselesidir.

Mahr (Evlilik Hediyesi)

Nikah süresinde kocası taahhüt ederken karısına evlilik hediyesi verir. Bu hediye Arapçada "Mahr" veya "Sadak" olarak adlandırılır. Kadının kocası mahr alma hakkına sahiptir. Hiç kimsenin izni olmadan ebeveynleri bile bu mahrı alamaz. Mahr olarak para, mücevher, giysi ve daha fazlası verilebilir. Genellikle gelin ve damat, ayin yapmadan önce mahr (minimum fiyat – 15-20 bin tenge) fiyatını anlaşırlar. Tören sırasında çiftin evliliklerini gerçekleştirmek için aralarında önceden belirledikleri şartlar olur ve bu şartlar İslam'ın öğretilerine aykırı olmamalıdır. Bu şartlardan en önemlisi de kadının mahr hakkıdır.

Resmi Nikâh

Kazakistan'da, nikah dairesine resmi kayıt olmadan yapılan dini bir evliliğin yasal bir gücü olmadığını bilir. Resmi nikah için başvuru Kazakistan Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı tarafından onaylanan bir form üzerinden yapılır.

Resmi nikah, nikah dairesinde yapılır misafirlerle damat ve gelin özellikle şahitler nikah sarayına belirtilen saatten biraz daha erken gelmelidir (yaklaşık 15 dakika). Önce gelmesinin sebebi de evlenecek olan iki çiftin kendilerinden emin ve biraz daha rahat olmasıdır.

Nikah, her insan için heyecan verici ve önemli anlardan birisidir. Bazı kimseler nikahlarının büyük bir tören şeklinde kutlarlar herkes tarafından duyulsun herkes gelsin istenir. Kazak Türklerinde şatafat ve gösteriş önemlidir. Bazı insanlar ise bu kadar kalabalık gürültü istemezler sessiz sakin bir şekilde nikahlarını kıyıp nikah dairesine gelip imza atarlar ardından belge damgalanır ve törenin sonunda belge erkeğin karısına verilir.

Resmi nikah başvurusunda istenen belgeler şunlardır: Kimlik belgeleri, başvuranlardan birinin ikinci bir evliliği varsa boşanma belgeleri, çocuk varsa doğum sertifikaları, devlet vergisi makbuzu (1 MRP (aylık hesaplama göstergesi) 2019'da 2,525 tenge, herhangi bir bankanın kasasında ödenecek) (K.K.4).

Başvuru belgeleri kabul olduktan sonra nikah sarayında yapılacak nikah günü belirtilir, (başvuru tarihinden itibaren bir ay).

Düğün Konvoyu

Düğün yerine gitmeden önce damat ve gelin limuzin gibi lüks bir araçla güzel yerlere giderler. Gezdikleri yerlerde bol bol fotoğraf çektiren çiftlere yakın arkadaşları eşlik etmektedir. İstedikleri ya da kutsal kabul ettikleri bir yerde damat ve gelin beyaz iki tane güvercin uçurup yakınlarda türbe varsa gidip dua da ederler. Düğün saati yaklaştığında düğün yerine geçerler.

Erkek Tarafında Olan Düğün

Kazak Türklerinde iki düğün olur. Biri kız uğurlama düğünü şeklinde diğeri ise, erkek tarafında olan düğün törenidir. Erkek tarafında olan düğünde gelin ve damat arabadan indiklerinde orada bulunan herkes ayağa kalkıp alkışlamaya başlar. Gelinin arkasında damadın yakın arkadaşının bulunması, gelinin de arkasında damadın yakın arkadaşının olması, Kazak Türklerinde önemli bir gelenktir. Gelin ve damat geldikleri alanı baştan sona dolaşırlar. Ardından kendileri için özel olarak hazırlanan süslü köşeye otururlar. Orada bulunan yaşça büyük birisi çıkar "bata" (hayır duası) söyler, birisi de dünürleri beyaz bir

bez parçasıyla düğünün orta yerinde birbirine bağlar ya da birbirlerine sarılmaları sağlar. Buradaki maksat, dünürlerin aralarında güçlü bir bağ oluşturmaktır (K.K.5).

Gelin ve damat geldiğinde yaşça büyük olan kişinin düğün alanında yaptığı “bata” (hayır duası) şu şekildedir:

КЕЛІНГЕ БЕРІЛЕТІН БАТАЛАР

Ханның тақытын берсін,
Халықтың қамын жесін деп.
Ігі жақсының бақытын берсін,
Ынсәппен ғұмыр кешір деп.

Батырдың жүрегін берсін,
Шабынған жауды қуын деп.
Балуанның білегін берсін,
Тәуекелге белін бусын деп.

Шебердің қолын берсін,
Өнердің бағын ашсын деп.
Шешеннің жолын берсін,
Ұрпаққа үлгі шашсын деп.

KELİNGE BERİLETİN BATALAR

Hannyń taqytyn bersin,
Halyqtyń qamyn jesin dep.
Igi jaqsynyń baqytyn bersin,
Ynsappen ǵumyr keshir dep.

Batyrdyń júregin bersin,
Shabyńǵan jaýdy qúyn dep.
Balýannyń bilegin bersin,
Táyekelge belin býsyn dep.

Sheberdiń qolyn bersin,
Ónerdiń baǵyn ashsyn dep.
Sheshenniń jolyn bersin,
Urpaqqa úlgi shashsyn dep.

(Makin, 2009:51).

Auşadiyar Geleneǵi

Auşadiyar, evlilik düğününde söylenen geleneksel şarkıdır. Bu şarkı sıradan bir şarkı değildir. Kendine ait müziǵi olan özel ulusal bir önemi vardır. Görkemli bir şekilde, yaratıcılıkla söylenen düğün geleneǵi gelecek nesillere miras olarak verilen geleneǵin bir türüdür. Auşadiyar jırının örnekleri yurtdışındaki Kazak Türkleri sayesinde getirilmiştir. Bu müzik Kazak Türklerinde unutulmaya yüz tutmuştur artık her yerde ve herkes tarafından söylenmemektedir. Auşadiyar evlilik düğünlerinde söylenir.

Aşaǵdaki auşadiyar şarkısı “Kazak salt-dasturleri” adlı çalışmadan alınmıştır.

Аушадияр бір болар,
Жаманның көңілі кір болар.
Ата-анасын сыйлаған,
Ақ шалмалы би болар.

Aýshadiar bir bolar,
Jamannyń kónili kir bolar.
Ata-anasyn syılaǵan,
Aq shalmaly bı bolar

Аушадияр екі дер,
Ержеткеннің еркі дер,
Омырауы толған он түйме,
Қыз баланың көркі дер...
Аушадияр-үш болар,
Атан түйе күш болар.
Екі жаман қосылса,
Өле өлгенше серт болар.

Aýshadiar eki der,
Erjetkenniń erki der,
Omyraýy tolǵan on túme,
Qyz balanyń kórki der...
Aýshadiar-úsh bolar,
Atan túie kúsh bolar.
Eki jaman qosylsa,
Óle ólgenshe sert bolar.

Аушадияр төрт болар,
Қыздың қойны өрт болар.
Екі жақсы қосылса,
Опа қылар сертке олар.

Aýshadiar tórt bolar,
Qyzdyń qoiny órt bolar.
Eki jaqsy qosylsa,
Opa qylar sertke olar.

Аушадияр-бес болар,
Жақсы жарын ес болар.
Жаман жарға кез болсаң,

Aýshadiar-bes bolar,
Jaqsy jarын es bolar.
Jaman jargа kez bolsań,

Қайғымен күн кеш болар.

Qayıymen kün kesh bolar.

Аушадияр-алты болар,
Ата-баба салты дер.
Ағайынмен өш болсаң,
Берекесіз халқы дер.

Aýshadıar-alty bolar,
Ata-baba salty der.
Aǵayınmen ósh bolsań,
Berekesiz halqy der.

Аушадияр-жеті дер,

Aýshadıar-jeti der,

Ер тілерін-ел тілер.
Елін қорғау ерлердің,
Уәделі серті дер.

Er tilerin-el tiler.
Elin qorǵaý erlerdiń,
Ýadeli serti der.

Аушадияр-сегіз,
Су аяғы теңіз.
Екі жақсы қосылса,
Өле-өлгенше егіз.

Aýshadıar-segiz,
Sý aiaǵy teńiz.
Eki jaqsy qosylsa,
Óle-ólgenshe egiz.

Аушадияр-тоғыз де,
Күй төркіні қобыз де.
Жаудан қашқан ез жігіт,
Жорғалаған қоңыз де.

Aýshadıar-toǵyz de,
Kúı tórkini qobyz de.
Jaýdan qashqan ez jigit,
Jorgalagan qońyz de.

Аушадияр-он болар,
Қой терісі тон болар.
Көптің қамын ойласаң,
Қылған ісің оң болар.

Aýshadıar-on bolar,
Qoi terisi ton bolar.
Kóptiń qamyn oilasań,
Qylǵan isiń oń bolar.

Аушадияр-он бірді,
Өлсең орның үңгірді.
Қияметте қыл көпір,
Оны барып кім көрді?

Aýshadıar-on birdi,
Ólseń ornyń úngirdi.
Qıamette qyl kópir,
Ony baryp kim kórdi?

Аушадияр-он екі,
Тұтынба арақ-темекі.
Әйел атын ардақта,
Қылма іс-қимыл дөрекі!

Aýshadıar-on eki,
Tutynba araq-temeki.
Áiel atyn ardaqta,
Qylma is-qımyl dóreki!

Аушадияр-он үшті,
Бұл жалғанда не күшті?
Басын кесіп алса да,
Шындықты айтқан тіл күшті.

Aýshadıar-on úshti,
Bul jalǵanda ne kúshti?
Basyn kesip alsa da,
Shyndyqty aitqan til kúshti.

Аушадияр-он төртінші,
Бұл жалғанда не текті?
Қандай қиын сәттеде,
Сертте тұрған қыз текті.

Aýshadıar-on tórtinshi,
Bul jalǵanda ne tekti?
Qandai qıyn sáttede,
Sertte turǵan qyz tekti.

(Nusipokasulu, 2011:30).

Auşadiyar jırı yeni evlenen çiftе söylenir bu jır büyük bir anlam ve derin bir ruh içeriğini yansıtır. Bu jırda çiftе yeni hayatlarına akıl, birbirini alttan alma, bir birini hep

övmeye ve sevmeye yönelik nasihat içerir. Kazak Türk halkının bu geleneği unutulmaya başladığından dolayı her düğünde tekrardan söylenmeli ve bu güzel gelenek yeniden canlandırılmalıdır.

SONUÇ. Her milletin kendi inançları, gelenekleri, ulusal bilgisini ifade eden gelenekleri, tutumları, kendine özgü bireysel ulusal kimliklerini ifade eden gelenekleri vardır. Modern toplumda en popüler olanlardan biri Kazak Türk halkıdır. Kazak Türk halkı gelenek-görenek ve örf adetlere çok zengindir. Gelenek bakımından zengin olmak, ülkenin kültürel ve yetiştirilmiş olduğunun kanıtıdır.

Gelenekler, ülkenin yaşamına batırılmış manevi ve kültürel bir besindir. Kazak Türk Halkı, soyunu mukaddes adetlerle, ahlaki adetlerle ve adetlerle yetiştirmeyi, onları yanıltmadan asil bir oğul ve faziletli bir kız evlat yetiştirmeyi bilmiştir.

Kazak Türk halkının evlilik öncesi, evlilik esnası ve evlilik sonrası olmak üzere çeşitli uygulamaları vardır. Bu uygulamalar her aşamada zengin etkinlik ve içeriklerle bütünleşmiştir. Beşikten mezara diye tabir edilen bu uygulamaların bazıları kalıplaşarak günümüze kadar gelmiş, bazıları ise dini kurallar çerçevesinde uygulanmaya çalışılmaktadır. Kazak Türk halkında evlilik çeşitleri örf adetler bulunmaktadır. Yapılan araştırmaya göre bunlardan bazıları; Betaşar, düğünde gelinin giydiği kıyafetler, erkek tarafından yapılan düğün, Auşadiyar geleneğidir.

KAYNAKÇA

- Daurenbekov, J. (1991). *Betaşar: Toy-tomalak*, Almatı, Öner Yayınevi.
Makin, K. (2009). *Saltındı sakta, dasturindi daripte*. Almatı Matbaası.
Nusipokasulu, A. ve Japarulu, A. (2011). *Ağaç beşikten yer beşiğe kadar, Kazak geleneği ve onun bilimsel üsleri 1*, Almatı, Öner Yayınevi.

Kaynak Kişiler

- K.K.1: Dosjanova Janaegul Dagistanova, 1973, Aktau şehri, iş adamı.
K.K.2: Kapişeva Juldız Murzabekovna, 1974, Almatı, psikolog.
K.K.3: Saken Seyilbek İkrabayulu, doçent, 1954, Jambıl kenti, Sarıözekişçesi, Folkloranı, doçent.
K.K.4: Nurlanbekova Erya Kaşkınbekovna, 1959, Taraz, doçent.
K.K.5: Kanseyitova Ulbolsın, 1954, Almatı, öğretmen.